No. 50 Donderdag 12 December 1907 7de Jaargang

Het Koloniaal Weekblad

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

Orgaan der Vereeniging

Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang.

OOST EN WEST

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f5.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).
Zij die f5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de afdeeling AMSTERDAM:

Voordracht met Lichtbeelden,

te houden door den WelEdelen Gestrengen Heer J. H. TOURS, Luit. ter Zee.

Onderwerp:

Causerie over **„de eilanden in de Caraïbische zee".**

op Dinsdag 17 December 1907, in het American Hôtel.

Aanvang 's avonds 8 uur.

Namens 't Bestuur:
Mr. H. SMEENGE, Voorz.
Mr. J. W. SIKMAN, Secr.

Introductie-kaarten verkrijgbaar à f 0.50 in de zaal en aan het Secretariaat, Singel 590.

(Abusievelijk werd de vorige week een andere datum vermeld).

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Vervolg amendementen op het Concept Statuten-Wijziging.

IIIe Amendement. Art. 10 te lezen (dit is eigenlijk het 2e amendement): 1e alinea: De Vereeniging is zooveel mogelijk ingedeeld in Afdeelingen (het overige laten vervallen).

2e, 3e en 4e alinea's onveranderd.

Toelichting: Wordt verwezen naar mijne beschouwing in 't algemeen.

IVe Amendement. Art. 13 te lezen: 1e alinea: De Afdeelingsbesturen dragen de door hun zorg geïnde contributiën der leden hunner Afdeeling en andere inkomsten van het ingetreden jaar uiterlijk den 1en Maart aan het Hoofdbestuur af. Later geïnde contributiën en nog verdere inkomsten steeds zoo spoedig mogelijk.

2e alinea laten vervallen.

3e en 4e alinea's onveranderd.

Toelichting: Als er één kas der Vereeniging bestaat, zijn de Afdeelingsbesturen alleen maar behulpzaam bij het innen der contributiën hunner leden, en storten die sommen benevens hunne andere inkomsten zoo spoedig mogelijk in de Vereenigingskas, waaruit de uitgaven der Vereeniging bestreden worden. Volgens eene begrootende opgave, beslist het Hoofdbestuur hoeveel geld ter beschikking van het Afdeelingsbestuur zal blijven, enkel ter bestrijding der kosten van administratie der Afdeeling. Dit huishoudelijk uit te maken.

Ve Amendement. Art. 17 te lezen:

1e alinea: Stemrecht wordt alléén uitgeoefend,door de afgevaardigden en door den voorzitter (meer niet)

2e alinea onveranderd.

Toelichting: De Voorzitter, noch een lid van het Hoofdbestuur moet afgevaardigde eener Afdeeling zijn. De positie van het Hoofdbestuur in de Algemeene Vergadering is, tot 't doen van verantwoording en voorstellen, die het noodig acht. Wanneer nu de Voorzitter of een lid van het Hoofdbestuur afgevaardigde is, heeft deze te oordeelen over zijn eigen werk, zijn eigen daden. Het Hoofdbestuur staat dáár tegenover de afgevaardigden, daarom kan de Voorzitter niet tot twee partijen behooren.

VIe Amendement. Art. 19 te lezen:

1e alinea onveranderd.

2e alinea: Voor de aanneming van zoodanige voorstellen is noodig eene meerderheid van 2/3 der uitgebrachte stemmen in eene Algemeene Vergadering, waarin ten minste alle in Nederland gevestigde Afdeelingen zijn vertegenwoordigd.

3e alinea onveranderd.

Toelichting: Wanneer het voorgestelde artikel zoo blijft, dan zou minder dan de helft van het aantal rechthebbende stemmen der Vereeniging beslissen, daar 2/3 aantal stemmen van 2/3 der Nederlandsche Afdeelingen 4/9 der geheele Vereeniging uitmaken. De grootste helft zou wel eens een andere gedachte toegedaan kunnen zijn. Om welke reden zouden de Afdeelingen zich niet doen vertegenwoordigen? Het Hoofdbestuur defrayeert de afgevaardigden, dus gebrek aan geld kan geen motief zijn. De Buitenlandsche Afdeelingen? zijn ook bevoegd hare afgevaardigden te zenden, doch het defrayeeren is afhankelijk te maken van de financieële regeling volgens art. 13, 4e alinea. Daarom te wijzigen in „minstens alle Nederlandsche" in plaats van 2/3.

Amendement op het Concept Huishoudelijk Reglement.

Mochten de Statuten niet in den zin mijner amendementen gewijzigd worden, dan acht ik het noodig toch art. 5 aan te vullen met *e*, luidende:

„De contributie bedoeld bij art. 13 der Statuten, over het laatst ingetreden jaar volgens de sterkte op 1 Januari jl."

Toelichting: Dit is noodig gebleken, vanwege verschil van opvatting omtrent den datum, waarop die contributie moet zijn afgedragen aan het Hoofdbestuur.

Ie Amendement. Art. 9,

3e, 4e en 5e alinea laten vervallen.

Toelichting: Indien de Hoofdbestuursleden volgens mijn amendement op art. 8 der Statuten — als het aangenomen wordt — in 's-Gravenhage woonachtig zijn, hebben deze alinea's geen reden van bestaan meer.

IIe Amendement. Art. 15 te lezen:

1e alinea onveranderd.

2e alinea: Verschilpunten tusschen deze Commissie en het Hoofdbestuur worden onderworpen aan de b e s l i s s i n g van de Algemeene Vergadering.

Toelichting: Het is n i e t v o l d o e n d e die verschilpunten aan het o o r d e e l der Algemeene Vergadering te o n d e r w e r p e n; neen, maar de Algemeene Vergadering moet zich uitspreken en beslissen.

Een nieuw artikel toe te voegen, luidende als: het reeds bestaande.

Waar in de Statuten en dit Reglement van Voorzitter, Ondervoorzitter, Secretaris, Penningmeester en Administrateur gesproken wordt in het mannelijke, heeft dit evenzeer betrekking op vrouwen.

Opmerkingen.

In art. 10, 2e alinea van het Huishoudelijk Reglement wordt gezegd, dat ieder Hoofdbestuurslid het recht heeft inzage te nemen der boeken en bescheiden, wat zeer goed is, doch hierbij moet het als een wet gelden, dat de boeken en bescheiden 't bureau niet mogen verlaten en geen inzage kan genomen worden dan in tegenwoordigheid van den betrokken verantwoordelijken persoon.

De geschiedenis der Vereeniging heeft geleerd, dat bescheiden verloren gegaan zijn en dikwijls zeer lang afwezig bleven en met moeite terug gekomen zijn.

De 3e en 4e alinea's van dit artikel leggen wel het bewijs af, dat de Commissie niet veel vertrouwen stelde in een penningmeester. Wantrouwen kan ik mij zeer goed voorstellen, doch om een man, die belangeloos het weinigje beheert, zóó voortdurend door Commissies te willen laten bespieden en contrôleeren, is wel een overdreven wantrouwen. Men mag blij zijn een fatsoenlijk man te vinden, die al de soesah voor niets wil doen, en het zal lastig worden nog iemand te vinden, die de functie van penningmeester wil waarnemen, met het spook der contrôle steeds achter zich. Een fatsoenlijk man zal waarachtig zijn goeden naam er niet aan wagen, te meer daar de kans véél te verduisteren gering is, met het oog op art. 16 Huis. Reglement, waarbij bijna al het geld vastgezet wordt.

Beter ware het, het Dagelijksch Bestuur en corps verantwoordelijk te stellen voor de geldmiddelen,dan kan men verzekerd zijn, dat de een den ander op de vingers ziet.

Bovendien wordt ieder jaar door de Verificatiecommissie het geheele financiëele beheer en de bewijsstukken nauwkeurig nagezien, wat men die Commissie ter eere na moet geven. Het verslag dier Commissie omtrent hare bevinding wordt steeds gepubliceerd in het orgaan.

Verder acht ik het nuttig, den 2en Secretaris en 2en Penningmeester het recht te geven de Vergaderingen van het Dagelijksch Bestuur bij te wonen, zonder te mogen stemmen over voorstellen. Zoo doende kunnen deze functionarissen op de hoogte zijn van den gang der zaken, ingeval zij geroepen worden in te vallen; wat stagnatie zou kunnen voorkomen.

Ten slotte nog art. 21, waarin voorgeschreven is, dat dit reglement dadelijk na de verkregen goedkeuring der Algemeene Vergadering in werking treedt.

Ware het niet beter een datum te bepalen?

Alles is nog niet gereed bij de goedkeuring, voorschriften voor den administrateur en verder vide art. 17. Ook met het oog op de eventueel veranderde werkwijze, een nieuw Hoofdbestuur, in den Haag

wonende, te verkiezen, de financiëele regeling en 't laten drukken en rondzenden aan alle leden der nieuwe of gewijzigde Statuten en Huishoudelijk Reglement, de kaarten der grenzen der Afdeelingen en zoo meer.

Ook met het oog op den gedeeltelijken arbeid, volgens de oude voorschriften en volgens de nieuwe midden in een jaar.

Overgangsbepalingen zouden hier wel op haar plaats zijn.

's-Gravenhage den 26 Nov. '07.

Het lid der Vereeniging:
SCHIMPF.

Opmerkingen naar aanleiding der amendementen.

Twee dezer amendementen hebben ten doel, de Afdeelingen te beletten, al te groote, d. w. z. voor het vereeniginsbelang schadelijke, zelfstandigheid te verkrijgen.

Ik kan niet inzien, dat dit doel op de voorgestelde wijze bereikt wordt.

Rechtspersoonlijkheid aan te vragen staat elke „vereeniging" vrij, en het schijnt onbetwist, dat ook die, welke organieke onderdeelen zijn van grootere vereenigingen, in dit opzicht „vereeniging" zijn in den zin der wet.

Maar als we nu in de Statuten zetten, dat het n i e t mag, dan zàl het toch wel niet mogen?

Ad amendementen, voorgesteld op artt. 8 en 12.

Dit is gedeeltelijk waar, gedeeltelijk onwaar.

Onwaar. De erkenning als rechtspersoonlijkheid zal op dien grond n i e t geweigerd kunnen worden. Dit kan alléén geschieden op overwegingen van publiek belang.

Waar. Eene Afdeeling, die zich op de bedoelde wijze zelfstandig maakte tegen de uitdrukkelijke bepaling van de Statuten der Vereeniging in, zou zich o. i. door deze enkele daad v a n d e V e r e e n i g i n g a f s c h e i d e n.

Wij willen de vereeniging zien „un c'est indivisible". Natuurlijk.

Bij de bestaande bepalingen is scheuring mogelijk. Het is helaas waar.

Maar de voorgestelde amendementen zouden scheuring o n v e r m ij d e l ij k maken in gevallen, waar zij thans slechts mogelijk is.

Op dien grond zou ik aanneming ontraden.

Ad artikel 14 concept-statuten.

De opmerking is gemaakt, dat men de Afdeelingen liever het recht moest geven dan de verplichting opleggen zich te doen vertegenwoordigen op de Algemeene Vergadering.

Toch pleit er veel voor, art. 14 zoo imperatief te laten als het is.

Wordt de vertegenwoordiging van plicht tot recht, dan is er kans, dat zwakkere afdeelingen, die nu wel opkomen, om niet in hare v e r p l i c h t i n g te kort te schieten, van haar r e c h t geen gebruik zouden maken.

En dit zou toch stellig niet in het belang van de Vereeniging zijn. Wij meenen te kunnen volstaan, met er op te wijzen, dat bv. de trouwe opkomst juist der kleinere Afdeelingen preventief kan werken, waar een of meer grootere mochten streven naar het spelen van een te groote rol.

BERCKENKAMP.

Koloniale praatjes.

Een vijf-en-twintig jarige.

Den zesden dezer was het vijf en twintig jaar geleden, dat te Frankfurt a/d. Main, in dezelde zaal, waar drie en twintig jaar te voren de Duitsche nationale vereeniging werd opgericht, eene vergadering plaats had, waarin tot de oprichting van den Duitschen Kolonial Verein besloten werd, den voorlooper der Deutsche Kolonial Gesellschaft.

Geboren in een tijd, toen Duitschland nog geen koloniën bezat, en de IJzeren Kanselier, die de lotgevallen van het rijk bestierde, nog van geen ommekeer in zijne gedachten had doen blijken sedert 1870, toen hij Duitschland in de toen reeds ontwakende zucht naar koloniën vergeleek bij „die poolsche edellieden, die in het sabelbont gaan, terwijl ze geen hemd aan 't lijf hebben", stelde de Kolonial Verein zich ten doel de erkentenis der noodzakelijkheid van koloniën voor Duitschland in steeds wijderen kring te verbreiden, en voor het streven op dat gebied een middelpunt te vormen, teneinde tot een praktische oplossing te geraken. In de statuten heette het, dat de Vereeniging in de eerste plaats de oprichting van handelsstations als uitgangspunt voor grootere ondernemingen zou aanmoedigen.

Reeds in het tweede jaar van het bestaan der Vereeniging evenwel, verzond Von Bismarck, den 24en April 1884, zijn vermaard telegram aan den duitschen consul-generaal te Kaapstad, waarbij hij dezen opdroeg, de kaapsche autoriteiten te verwittigen, dat de kantoren, door den heer Luderitz ten Noorden van de Oranje-rivier opgericht, onder bescherming der duitsche vlag waren gesteld. Het was het begin eener duitsche koloniale politiek, welke allengs, na het mislukt experiment met Charter Compagnieën in den geest der oude Oost-Indische Compagnieën, leidde tot de vorming van een duitsch koloniaal rijk.

Was hiermede dus aan den eersten wensch der Vereeniging voldaan, zij achtte hiermede hare taak niet afgeloopen, maar betoonde zich steeds volijverig, om de belangen der koloniën te behartigen, tot de bevordering der ontwikkeling dezer landen het hare bij te dragen.

Men behoeft slechts de jaargangen van het orgaan dezer Vereeniging, de „Deutsche Kolonial Zeitung", op te slaan, om op zoo menige bladzijde b.v. te ontwaren, met welken aandrang op het nut van spoorwegaanleg werd gewezen voor welk nut thans eindelijk ook in Duitschland de oogen zijn opengegaan, waartoe zeker het op alle Congressen der Vereeniging herhaalde: „bouwt spoorwegen" niet weinig heeft bijgedragen.

Dat de taak der Vereeniging geen lichte was, mag geen verwondering baren, wanneer men bedenkt, dat zij bij haar streven om belangstelling in de koloniën en daardoor tot nuttig handelen op te wekken, niet alleen te kampen had met den geest, die, in onze tijden rondwarend, alle koloniaal bezit als uit den booze vervloekt, en de menschen aldus predisponeert tot zwartkijkers, maar ook met den onwil, dien de belangrijke, bij voortduring voor de koloniën gevorderde offers — voor 1908 wordt het rijkssubsidie, inclusief de uitgaven voor Süd-West, op meer dan 80 millioenen marken gesteld — in breede kringen onder het duitsche volk te voorschijn riep.

Welken invloed de samenwerking dezer beide factoren ook op deze Vereeniging moest uitoefenen, blijkt uit het feit, dat, terwijl haar ledental van 3000 in 1883 tot 34666 in 1901 was gestegen, zij in de drie volgende jaren, waarin het begin der koloniale schandalen-manie valt, meer dan 3000 harer leden verloor.

Krachtig voorgestaan door haren voorzitter, Johan Albrecht, hertog tot Mecklenburg, die in 1895 den eersten, toen tot stadhouder van Elzas Lotharingen benoemden, voorzitter der Vereeniging, Herman, vorst tot Hohenlohe-Langenburg opvolgde, wist de Vereeniging tegen den stroom op te roeien, en voerde zij door hare actie, hiermede haar steentje bijdragende tot de overwinning der aan de koloniale zaak bevriende nationale partijen bij de verkiezingen, na de laatste ontbinding van den Rijksdag, het ledental wederom op tot 37500 bij het naderend einde van 1907.

Wanneer men nu bedenkt, dat het lidmaatschap der Vereeniging eene contributie van 6 marken 's-jaars vereischt, afgescheiden van den voor de afdeelingskassen gevorderden en van 1 tot 4 marken 's jaars varieerenden bijslag, kan men zich eenigermate een denkbeeld vormen van de kracht, die van zulk eene Vereeniging kan uitgaan, en van de Deutsche Kolonial Gesellschaft dan ook is uitgegaan.

Gedachtig aan 't feit, dat, wie belangstelling wekken wil voor eenige zaak, — hier den kolonialen arbeid — en deze aanhoudend door zijne critiek verkleint, het paard achter den wagen spant en het tegendeel bereikt, van wat hij beoogt of heet te beoogen, heeft de Vereeniging zich het beginsel voor oogen gesteld, wat wij bij eene boekbeoordeeling in de „Deutsche Kolonial Zeitung" zagen weergeven.

„Ja, daar ginds in onze overzeesche bezittingen heeft zich reeds een belangrijk stuk duitsche beschavings- en economische arbeid afgespeeld, en aan dezen duitschen beschavingsarbeid deel te nemen, is de plicht van elken Duitscher."

Moge het ook, eer het te laat is, tot hier doordringen, dat het de plicht van iederen Nederlander is, een belangrijken nederlandschen beschavingsarbeid te voltooien en te helpen volmaken, niet door „nörgeln" en gejank, maar door nuttigen arbeid en eerlijke, beraden critiek.'

PERS-KRONIEK.

INHOUD: De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over het z.g. regeeringsprogram van den Gouverneur-Generaal VAN HEUTSZ, door het *Bat. Nieuwsbl.* gepubliceerd. — De heer J. A. SNIJDERS in de *Vragen van den Dag* over het Nederlandsch in West-Indië. — Het *Nieuwsblad van het Noorden* over den toestand te Atjeh. — Nederl. politie in Indië; een onjuist bericht der Avondpost.

Het in der tijd door het B a t. N i e u w s b l. gepubliceerd regeeringsprogram van den gouverneur-generaal van Heutsz, heeft ook de aandacht getrokken der N. R o t t. C r t., welk orgaan eerst getwijfeld heeft, of het stuk wel „echt" was. In den beginne was dit de meening van het blad, maar bij nadere studie is het van dien twijfel teruggekomen.

„Zift men, schrijft de N. R o t t. C r t., niet de artikelen als zelfstandige stukken en brokken, doch leest men het geheel als één verklaring van beginselen, dan kunnen de voor de hand liggende op- en aanmerkingen van „dit spreekt van zelf", tegenover „mooipraten, maar de praktijk is er niet naar", niet beletten, dat zich de overtuiging vestigt, dat men hier te doen heeft met een stuk van degelijke beteekenis, geen officieel staatsstuk, maar een belangrijk stuk, dat afkomstig kan zijn van of geïnspireerd kan wezen door een staatsman met grooten wil. Voor hetgeen in de laatste jaren op touw gezet is, vinden wij hier een uitgewerkt patroon. Overziet men daarbij het vele, het zeer vele, dat tot een begin van uitvoering gekomen is, het vele ook reeds tot een flinken zet van doorvoering gebracht, dan moge het al verwondering baren voor eenige, zooals de door ons pas aangestipte punten, nog op weinige doortastendheid te moeten wijzen, maar dan kan daardoor en daarom de twijfel nog niet gerechtvaardigd blijven; dan kan dit den indruk niet wegnemen, dat dit stuk in zijn geheel den geest ademt van den man die thans de teugels van het bestuur in Indië in handen heeft.

De leidraad stelt in de gelegenheid, de handelingen der regeering te toetsen aan vooropgezette beginselen. Hij maakt maatregelen, die op zich zelf van weinig beteekenis schijnen of niet juist te waardeeren zijn, begrijpelijk, als behoorend in een wel doordacht geheel. Hij doet de plaats van elke daad vinden in een overlegd stelsel. Hij bewijst hoe de regeering zich bewust is van het „regeeren is vooruitzien". Hij geeft aan in hoever hetgeen nog niet in feiten tot ons spreekt, hetgeen nog niet aan de beurt van afdoening is, al dan niet vergeten is, al dan niet aan de orde gesteld zal worden. Tevens geeft hij de gelegenheid om aan de regeering te vragen, waarom dit uitstel of die uitsluiting. Eindelijk onderwerpt hij de inzichten van den samensteller aan den toets van openlijke critiek, vóórdat deze in begrootingsvoorstellen tot korte, half rijpe behandeling aan de orde komen, dan wel eerst als besliste regeeringsdaden wereldkundig worden.

Alshet program aanvankelijk bestemd geweest mocht zijn voor openbaarmaking en de opsteller, bij nader inzien, op dit voornemen teruggekomen is, achten wij het niet onwaarschijnlijk, dat juist het lastige der zichzelf op te leggen contrôle en der lang vooruit uit te lokken critiek van invloed geweest zal zijn op dit veranderd inzicht. Er bestaat een groot verschil tusschen een programma van een politieke partij of een vereeniging: een verlangenlijst, en een programma van een bewindsman: een beloftenlijst.

Toch zouden wij het, als uiting van groot zelfvertrouwen, van machtig zelfbewustzijn van de leiders onzer tegenwoordige koloniale politiek, fier en flink gevonden hebben, wanneer zij de gereed liggende verklaring niet achterbaks halden gehouden. Wanneer deze, zooals het nu waarschijnlijk geschied is, buiten hen om toch bekend wordt, ligt hierin iets verkleinends, iets dat afbreuk doet aan het geloof in de openhartigheid van den landvoogd, die elk jaar met een onbeduidende troonrede is gekomen, terwijl hij een veelzeggende werklijst in zijn schrijftafel verborgen hield. Na de plechtige verklaring op 31 Augustus klaagde de pers over het te weinig verklarende, te weinig vooruitzeggende van des landvoogds rede; 't was als vroeg zij: „help ons toch begrijpen uw waarom? uw waarheen? Bleef het dan bij de sobere jaarlijksche toespraak dan verontschuldigde men: deze gouverneur-generaal heeft een stelsel, dat wel in hoofd en hart vast wortel heeft geschoten en waardoor hij zich laat leiden, maar dat zich omgekeerd wil laten leiden door de spelingen van zijn impulsief karakter, en dat hij daarom niet in toekomstformules durft vastleggen. Om deze overweging vergaf men zijn spreken in faits accomplis. Als het regeerprogram inderdaad geen vreemde is voor den landvoogd, blijkt thans, dat wie zoo geoordeeld hebben zich vergisten. Van Heutsz had dan een program gereed, hier en daar gestreken, geplooid, aangevuld door adviseurs, maar geruimen tijd reeds in fiksche lijnen geschetst.

Als feit kan men zich hierover o. i. slechts verheugen. Te meer omdat, zooals wij reeds opmerkten, de leid-raad van den gouverneur generaal inderdaad de leid-draad is gebleken voor de handelingen der regeering. Er bestaat blijkbaar over zeer veel groote overeenstemming tusschen Buitenzorg en den Haag; de vraag dringt zich op, of, wat de ter zijde geschoven punten betreft, wellicht die overeenstemming niet verkregen is kunnen worden, en of dan daarin aanleiding gelegen kan hebben om niet tot de publicatie over te gaan; want één zaak moet natuurlijk vaststaan: een landvoogd mag geen regeerprogram uitspreken als zijn alleen staande beginselverklaring, los van de regeering in Nederland, ja, tegen de opvatting van de regeering in. Dit zou generaal Van Heutsz hebben mogen doen, gouverneur-generaal Van Heutsz mag het niet. Officieel gepubliceerd zou het een staatsstuk worden, maar moest het den naam van minister Fock meedragen."

Daarna bespreekt het blad de vraag, of misschien verschil in inzicht tusschen landvoogd en minister van de publicatie heeft doen afzien. Het acht dit niet geheel „onwaarschijnlijk".

„Maar wij zouden, zoo vervolgt het orgaan, als het regeerprogram echt is, geen rechtvaardiging vinden voor de tot een uiterste soberheid doorgedreven achterhoudendheid bij de mededeeling van plannen en voornemens. Er zou gebrek aan oprechtheid zijn tegenover volk en volksvertegenwoordiging, wanneer kruimels gegeven werden, terwijl het, zelfs gesneden, gereed liggend brood opzettelijk wordt weggemoffeld.

Daarom zouden wij haast hopen de echtheid van het stuk gelogenstraft te zien. En stellig verwachten wij, als het een stuk van den gouverneur-generaal Van Heutsz mocht zijn, zijn medeweten van de publicatie buiten twijfel gesteld te zien. Indien de landvoogd toegelaten mocht hebben, nu reeds uit te maken, wat zijn aandeel is in de daden, die de regeeringsverantwoording dragen en vragen, wat zijn roem is in de koloniale politiek van de tegenwoordige regeering, wat buiten zijn schuld gedaan of nagelaten wordt, zou hij blijk gegeven hebben van een ongeduld, dat in staatszaken nog een andere benaming verdient. Deze onderstelling mag daarom niet bij ons opkomen.

Het goede zoekende in den loop der zaken, zooals die nu eenmaal is, en aannemende de echtheid van den aangegeven oorsprong, kunnen wij de openbaarmaking toch welkom heeten. Als het program niet door den landvoogd aan het publiek is aangeboden, mag men het hem niet als lijst van gedane beloften, niet als door hem gewilde contrôle voorhouden; de keerzijde is daardoor minder drukkend, maar het draagt toch bij om de hoop te voeden, de voorgestelde verbeteringen in vervulling te zien gaan; het geeft de gelegenheid op gewilde uitkomsten met meer klem aan te dringen, en nietgewilde voornemens met ruimer tijd en middelen te bestrijden; de goede zijde van een leidraad komt zoo toch grootendeels tot haar recht.

Kan het program wellicht ook iets bijdragen om continuïteit in de bestuurslijn van opvolgende regeeringen te brengen, in dit opzicht mag er echter niet te veel op vertrouwd worden. Geen staatsman kan in een program bestuursbeginselen vastleggen buiten de periode van z'n eigen aanzijn. Wie nieuw optreedt moet eigen wenschen en eigen beloften kunnen formuleeren. Alleen wat in daden is vastgelegd, vormt blijvenden grondslag voor de toekomst. Spreken uit die daden heilzame gevolgen, dan kan een opvolger echter geneigd zijn, op den ingeslagen weg voort te streven; het program kan daarbij tot leidraad zijn. De uitgesproken illusie, zóó besluit de N. Rott. Crt., de algemeene beginselen mutatis mutandis voor opvolgende regeeringen geldig te verklaren, kan daarom nooit meer dan een wensch zijn."

* * *

De heer J. A. Snijders te Willemstad op Curaçao heeft in de Vragen van den Dag een opstel geschreven over „de Nederlandsche taal op de Benedenwindsche Eilanden onzer kolonie Curaçao". Het is er met onze taal en dientengevolge met het Nederlandsche karakter van die eilanden, naar de heer Snijders schrijft, maar treurig gesteld. De volgende middelen zouden, volgens hem, in hooge mate kunnen strekken, om de kolonie te nationaliseeren en tevens uit haar verval op te heffen:

„1e. Samenwerking van alle Hollanders en Curaçaonaars.

2e. Verbetering van het openbaar onderwijs.

3e. Het in ruime mate beschikbaar stellen van studiebeurzen, door het gouvernement, met het doel, Curaçaosche jongelieden in staat te stellen hunne verdere opleiding in Nederland te ontvangen.

4e. Verbetering van de positie der jonge ambtenaren en hunne eerste opleiding in Nederland, door hen daar de Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus te laten doorloopen.

5e. Van staatswege de oprichting van eene ambachtsschool in het stadsdistrict.

6e. De invoering in de geheele kolonie van de vereenvoudigde schrijftaal (Kollewijnsche spelling).

7e. Uitbreiding van het aantal schooljaren in de buitendistricten.

8e. Invoering van leerplicht.

9e. Betere ondersteuning door den staat van het R. K. bijzonder onderwijs.

10e. Studiebeurzen van staatswege voor jongens en meisjes van Aruba en Bonaire, om op Curaçao uitgebreider onderwijs te kunnen ontvangen."

* * *

Het Nieuwsblad van het Noorden wijdt een hoofdartikel aan den toestand te Atjeh. Het blad schrijft:

„Atjeh blijft op de dagorde staan. Het is wel jammer, maar het is nu eenmaal niet anders. Onze regeering schijnt niet in staat te zijn, een eind daaraan te maken en ieder nieuwe Gouverneur-Generaal brengt, naar het schijnt, een ander systeem mede, waardoor weer te niet gedaan wordt, wat onder een vorig regiem is gewonnen. Dit is zelfs zoo sterk, dat, naar uit de Kamerdebatten en het geschrijf in verschillende bladen van den laatsten tijd is gebleken, er koersverandering is geweest sinds de heer Van Heutsz van gouverneur van Atjeh, gouverneur-generaal van heel Indië werd.

We hebben steeds op den voorgrond gesteld, dat wij hier op zulk een grooten afstand wonen en te onbekend zijn met de toestanden op Noord-Sumatra, dan dat we in staat zouden zijn om een juist oordeel te vormen over de dingen, die er geschied zijn of den weg, die gevolgd moet worden in de naaste toekomst. Er worden „van deskundige zijde" zooveel en zoo uiteenloopende meeningen verkondigd en bijna steeds met groot gezag en onder veel omhaal van woorden, dat het voor leeken niet doenlijk is om er uit wijs te worden en zich zelf onbevangen een oordeel te vormen.

We krijgen hier van tijd tot tijd berichten van gevechten en schermutselingen. Nog Zaterdag ontving het departement van koloniën een telegram, dat in den nacht van Woensdag op Donderdag de wacht te Lambaro in Groot Atjeh werd aangevallen door een bende, bestaande uit overgebleven uitgeweken lieden uit Leupoeeng en de 22 Moekims. De vijand liet vier dooden liggen, waaronder Waki Amat, een der hoofdaanleggers van den eersten aanval op Seudoe, en het bendehoofd Pang Makam. Onzerzijds werden twee dwangarbeiders licht gewond.

Als men zulk een bericht leest dan gaat er, dunkt ons, geen enkele snaar trillen in een Hollandsch hart. Men geeft zich niet de moeite om op de kaart — gesteld dat men een kaart heeft — na te zien, waar dat Lambaro ligt en hoogstens zucht men eens: ze vechten d'r nog altijd. De eigenlijke beteekenis van zulk 'n overval ontgaat ons dan ook. We denken er niet verder over na, dat het toch eigenlijk ongehoord is, dat na meer dan een kwart eeuw van vechten de Atjehers nog onze posten vlak bij het centrum onzer macht durven aanvallen. Dat is een bewijs van brutale stoutmoedigheid, dat anders wel eens mocht worden overdacht. Het doet zien, hoe weinig resultaat onze troepen in het eigenlijke Groot-Atjeh nog maar hebben verkregen, om van de buitenposten maar te zwijgen.

Gevallen als dit en zooveel andere moeten er overigens wel toe leiden om nog eens opzettelijk stil te staan bij de Atjeh-zaak, maar dan met het doel, de regeering toe te roepen: maak er een eind aan, het begint ons te vervelen en het kost ons nog maar steeds handen vol geld, terwijl ons prestige erdoor wordt verzwakt.

Zooals het nu gaat, kan het niet langer worden gedoogd en er moet een weg worden gevonden om de zaak uit te maken, op welke manier dan ook.

Het Nieuws v. d. Dag voor Indië, een Bataviasch blad, welks redakteur, de heer K. Wijbrand, in den regel geen blad voor den mond neemt, schreef een dezer dagen, ook al onder dienzelfden indruk:

„Ons blijven in Atjeh, ons nutteloos schermutselen en patrouilleeren, ons geldvermorsen

daar, het is geen fiere volharding, het is domme stijfhoofdigheid. Oleh-leh is een gat, Kotta Radja is een gat, Selimeum is een gaatje, Tapa Toean is een armoedig rijtje kedehs, Langsar is een modderpoel, Singkel is een gat, Sigli is een wat grooter gat, maar dat ze nu dicht gaan gooien. En het binnenland is heelemaal niets. Wat doen we daar voor den drommel!

Atjeh is op dit oogenblik niet waard dat men er ook maar een ton gouds per jaar aan uitgeeft. Indien wij eenige zeeplaatsjes vasthielden zouden die de kosten van bestuur wel goed maken, en als ze dat niet deden, wel: dan behoorden we ze los te laten.

Men verlate Atjeh, dat is ons advies, kort en bondig. Bezet de havens en keer den smokkelhandel, zooveel mogelijk.

Zoodra dan het vechten, het beboeten, het patrouilleeren, het martelen, moorden en branden onzerzijds ophoudt, zal Atjeh, uitgeput door 34 jaren strijds, zich zelf regenereeren. Doet het dat niet, dan kan het Nederland ook nog koud laten: wij hebben, van imperialistisch standpunt beschouwd, gedaan wat wij konden.

Maar vermoedelijk zal de toestand na het vertrek onzer troepen uit het binnenland veel verbeteren, er zal meer welvaart komen, en daardoor meer uitvoer en invoer.

Daaraan kan, mits billijk, door Nederland worden verdiend.

De zaak is een kruidenierszaak en moet op kruideniers-wijze besproken worden."

We moeten, zóó besluit het blad, om boven vermelde redenen ook dit advies laten voor wat het is, maar achten het alleszins de overweging waard.

Zooals het nu gaat, kan het niet lang worden voortgezet."

***

Een dezer dagen circuleerde in de pers, overgenomen uit de Avondpost het volgende bericht:

Nederlandsche politie in Indië.

„Naar wij vernemen bevindt zich te Amsterdam een Indische politie-autoriteit, met het doel een studie te maken van Nederlandsche politie-organisatie en na te gaan, welke maatregelen zullen kunnen worden genomen om de Indische politie zoodanig te reorganiseeren, dat de recherche-dienst onder leiding van Nederlandsche politie-ambtenaren kan komen te staan. Een en ander moet in verband staan met de vele en groote diefstallen, welke in de laatste jaren in Indië geschied zijn door Europeeërs. Reeds hebben een aantal Nederlandsche rechercheurs zich aangemeld om voor deze betrekkingen in aanmerking te mogen komen."

Naar wij uit de beste bron vernemen, is dit bericht van a tot z onjuist. Het blad is er blijkbaar ingeloopen.

Uit de Oost-Indische Mail.

De Indische couranten, die de jongste mail ons bracht, hebben het natuurlijk alle druk over het Atjeh-debat in de 2de Kamer. De heer M. van Geuns wijdt er in De Week van het Soerabajasch Handelsblad heele kolommen aan, en komt daarbij tot het besluit:

„Bij het aftreden van den Gouverneur Generaal Van der Wijck, den beschermer van den toenmaligen gouverneur Van Heutsz, werd het groote woord gesproken: Atjeh is gepacificeerd. Een eigenaardige illustratie op dit gevleugeld woord leveren de volgende cijfers: in 1906 werden ginds ruim 2000 personen door onze troepen afgemaakt; in Pidië vielen 417 op een bevolking van 128.000 zielen; in Lho Seumawe 698 op een bevolking van 140000 menschen. Dit mag zoo niet blijven.

[illegible] en gebied als Frankrijk met hoog en ruig [illegible] en slechte wegen, kunnen rondzwer[illegible]nden jaren lang een terreur uitoefenen. [illegible]oudig onmogelijk, het onderworpen [illegible] te bezetten, dat de Atjehsche [illegible]digheid zullen gedoemd wor[illegible] de nuchtere denker er toe, [illegible] eenvoudig ongeneeslijk te [illegible] Heutsz heeft zich een uit[illegible]d, maar zoo hij tot [illegible]eneraal van [illegible] angebleven, hij zou [illegible]neelmeester getoon[illegible] tendeels ingeboet [illegible]dige oogenblik ware a[illegible] halen de zon[illegible] reputatie vermoedelijk groo[illegible]t v. Heutsz hebben. Thans is generaal van D[illegible] et men debok. Al ben ik overtuigd, dat hij t[illegible] al te staat als Caprivi tot Bismarck, toch d[illegible] akt hem mijns inziens onrecht aan, door hem [illegible] veel neer te halen. Hij moge fouten gema[illegible] [illegible] kan den mediciinmeester wijzen, die ongeneeslijke wonden weet te cureeren?

Het eenige, wat onze mannen in Noord-Sumatra kunnen doen, is te zorgen, dat de wond niet verergert. De gouverneur-generaal gaat er nu heen om zijn opvolger raad te geven. Het is te hopen, dat het effect van dit consult te zijner tijd zich zal afspiegelen in gunstiger ziektebulletins. Zooveel staat intusschen vast, dat de versterking der troepenmacht een dringende eisch is."

* * *

Elders in hetzelfde blad lezen wij:

„Het onwaarschijnlijke blijkt waar: de gouverneur-generaal wordt in consult naar Atjeh gezonden, nu de gouverneur Van Daalen het niet meer af kan. Iets dergelijks is hier te lande nog niet voorgekomen. Aangenaam zal het bezoek den generaal Van Daalen bezwaarlijk kunnen zijn: hij kan er niets anders in zien dan afkeuring van zijn beleid.

Nadat reeds in verschillende Atjeh-correspondenties, — waaronder die aan de Nieuwe Courant zeer de aandacht hebben getrokken, — op den onbevredigenden gang van zaken in Atjeh de aandacht was gevestigd, verwekten eenige artikelen in de Avondpost een zoodanige verontwaardiging, dat eenige kamerleden besloten, een felle campagne tegen het beleid van generaal van Daalen te openen. Wij beschouwen het als een voorrecht, onzen lezers de voornaamste punten van beschuldiging uit die artikelen in de Avondpost, waarvan het opschrift luidde: „Hoe beschaafd Nederland in de twintigste eeuw vrede en orde schept op Atjeh", te kunnen voorzetten, dank zij de omstandigheid, dat de schrijver ons bekend is en de noodige notities te zijner beschikking had.

Teekenend is het, dat de schrijver geen uitgever in patria kon bewegen, de publicatie aan te vatten: allen weigerden, bevreesd voor een persvervolging. Dit wijst er op, dat de beschuldigingen van den schrijver niet malsch zijn. Ten slotte vond hij De Avondpost bereid de stukken op te nemen. Deze hebben de uitwerking gehad, die de schrijver zich voorstelde.

* * *

Het Bat. Nieuwsblad schrijft over de enquête-reis van den gouverneur-generaal, onder het hoofd:

Een duur uitstapje:

Het onderzoek, door den gouverneur-generaal in Atjeh in te stellen, zal een aardigen duit kosten. Voor den landvoogd alleen is bij het departement van financiën ƒ10000 uitgeschreven, terwijl voor de overige leden van het gezelschap ƒ5000 is uitgetrokken. In het geheel dus een som van ƒ15.000.

Het departement heeft echter slechts de beschikking over een bedrag van ƒ13000, zoodat op de begrooting voor 1908 de overige ƒ2000 is moeten worden gebracht.

* * *

Diederik Baldtzerdt zegt er in zijn Zaterdagsche Causerie in Het Nieuws v. d. Dag v. N. I. o.m. het volgende over:

„Indien dus de Atjeh-oorlog vijf- en dertig jaar duurt — laten we voor het gemak maar een rond getal nemen — dan komt dit niet omdat wij de zaak verkeerd blijven aanpakken, en verbittering zaaien in plaats te bevredigen, — maar doordat de Atjehers, rondom hunne bivakvuren zittende of in hunne ontoegankelijke schuilhoeken verborgen, ijverig de indische couranten lezen en de Handelingen der Staten-Generaal. Een flink artikel in de Javabode ontmoedigt hen; eene motie van vertrouwen in den Landvoogd doet hen hunne klewangs op de knie in stukken breken, maar een of ander bericht in een schaamteloos en onvaderlandslievend dagblad over het vermoorden van gidsen en het martelen van getuigen, maakt, dat zij weer moed krijgen. Verloopt eene bende, de aanvoerder zoekt in den bundel van zijn lijfblad naar een scherp gesteld artikel over de verkeerdheden van het boetestelsel, leest dat voor.... en de mannen keeren aanstonds weer terug tot hun plicht en hakken eene patrouille in de pan.

Het verzet wordt enkel gaande gehouden, door de vaderlandslooze couranten en door de twee of drie schandalige afgevaardigden des volks, die niet om de eere van Nederland denken en zóó maar een kat een kat durven noemen. Gelijk men weet, is dát het gevaarlijkste, wat aan eene natie kan overkomen.

Welnu, ziehier mijn schijnbaar bizaar idee: waarom koopt de minister die paar bladen niet om? Bijvoorbeeld voor een millioen per jaar — zoolang de oorlog nog duurt — om hun mond te houden. Ze behoeven het regeeringsbeleid niet op te kammen, indien ze er maar alleen over zwijgen en den Atjehers dus alle aanleiding ontnemen, om in hun verzet te volharden.

Laten we zeggen, dat er vier of vijf van die slechte kranten en een even groot getal verraderlijke afgevaardigden zijn. — De Javabode is een braaf blad, die behoeft niets te hebben, die is so wie so al zoet. — Dat is dus tien millioen in het jaar, zeker een groote uitgaaf, maar dan komt er toch per saldo aan al die kostbare expeditiën, die uitsluitend door de slechte pers levendig worden gehouden, een einde.

De betrokken bladen en de kamerleden behoeven zich niet te schamen om dat geld te ontvangen, want zij verrichten er een vaderlandslievende daad mee, de eerste van hun leven. En bovendien maak ik mij sterk dat, wanneer over drie jaar alle verzet in den geheelen Archipel heeft opgehouden, zij voor den draad zullen komen met hunne dertig millioen en die aan het geliefde Vaderland zullen aanbieden, om er torpedos voor te koopen.

Ik bied dit voorstel geheel gratis aan den Minister aan, er behoeft zelfs geen lintje voor mij op over te schieten. En tevens offreer ik aan Zijne Excellentie mijne complimenten, dat hij zulk een plausibele reden heeft weten te vinden, om de uitgave van eenige honderden millioenen gedurende 35 jaar, zonder dat er van eenig werkelijk resultaat ook maar sprake is, door de volksvertegenwoordiging te doen slikken.

De Kamer heeft vertrouwen in den Minister — enkele schreeuwleelijken uitgezonderd; — de Minister heeft vertrouwen in den Gouverneur Generaal; Zijne Excellentie heeft vertrouwen in den Generaal Van Daalen; deze illustre soldaat heeft vertrouwen in den Toestand...

Iedereen vertrouwt iedereen... Is dat niet idyllisch?

* * *

De Soerabajasche Havenquestie.

De Javabode acht het zeer onwaarschijnlijk, dat de Gouverneur-Generaal de beslissing in de Soerabajasche havenquaestie zal endosseeren aan een deskundige commissie in Nederland. „Zoo iets lijkt niet op den landvoogd van heden.

Wij zullen afwachten.

Intusschen wordt ons nader uit Batavia gemeld, dat de landvoogd persoonlijk voor het plan-van Goor is. Misschien brengt dit hem ertoe, nu de handel van Soerabaja zijn voorkeur voor plan C 3 ondubbelzinnig heeft geuit, de stukken op te zenden naar Holland.

* * *

Een goed plan.

Bij de directie van de Paketvaart maatschappij moet in overweging zijn het plan, om tusschen Soerabaja, Semarang en Batavia snelvarende bootjes in de vaart te brengen, met het uitgesproken doel, om in concurrentie met de staatsspoorwegen, een aangenamer en even snelle verbinding in het leven te roepen.

De booten zullen 20 mijlsvaart moeten loopen en op die wijze in staat zijn, passagiers ook binnen anderhalf etmaal van Soerabaja naar Batavia en omgekeerd over te brengen. De omstandigheden hebben het op hun geweten, dat in dit eilanden-rijk zulke verkeersmiddelen tot heden ontbroken hebben.

Het is de N. Soer. Ct. waaraan wij dit bericht ontleenen.

* * *

Indische Bond.

Volgens de Locomotief zal de heer J. Mulder optreden als redacteur van *De Stem van Indië* in plaats van den heer K. Reijnsdorff die wegens gezondheidsredenen de leiding van genoemd orgaan heeft neergelegd.

De heer Mulder is geen onbekende op journalistiek gebied, heeft vroeger reeds aan het hoofd van een dagblad gestaan en is een van de oprichters van den Bond.

* * *

De Telefoonlijn om de Zuid.

Naar wij vernemen, is het gedeelte tusschen Krawang en Bandoeng van de door het gouvernement aan te leggen telefoonlijn om de Zuid thans gereed gekomen. Men is nu bezig met het spannen van den geleidingsdraad tusschen Krawang en Batavia, waarvoor de palen reeds geruimen tijd in den grond staan, en hoopt hiermede einde dezer gereed te komen. Of dan ook spoedig de openstelling van de lijn Batavia—Bandoeng zal volgen, wist men ons echter niet mede te deelen.

(Bat. Nwsbl.)

* * *

Een vooroordeel.

„De heer Reid zet zijn prettige schetsen over Java in de Straits Times nog steeds voort. Hij heeft Tosari bezocht en van daar uit den bekenden tocht naar de Zandzee ondernomen. De heer Reid wordt niet moede Java's natuurschoon te roemen," schrijft het Bataviasch Nieuwsblad en vervolgt:

Maar wij moeten hem hard vallen over een enkel woordje, te pas gebracht in een beschrijving van de sarong-kabaai-dracht onzer dames; het woordje „properly" namelijk, in de beteekenis van: behoorlijk. „Velen van de jongere en lievere (prettier) hollandsche dames — in de hotels ten minste, geven de sarong prijs en verschijnen thans aan ontbijt en middagmaal, „behoorlijk gekleed."

Het is het vooroordeel van den vreemdeling, wiens oog nog niet getroffen en bekoord is door de sierlijke dracht van een mooie sarong en een fijne kanten kabaai, door lieve wezens coquet gedragen, die uit dien uitval spreekt. Wanneer de heer Reid langer op Java vertoefd had, zou hij dat vooroordeel wel losgelaten hebben, om niet te spreken nog van het practische van deze indische dames-kleeding.

* * *

Noesa Kembangan en Tjilatjap.

„Wij," schrijft het N. v. d. D. v. N. I., vestigen de aandacht op ons part. telegram uit Tjilatjap vermeldende, dat 32 Atjehers, — uit louter speelschheid — weer eens een Ambonneeschen werkbaas hebben vermoord en toen naar Tjilatjap zijn overgestoken.

Daar werden zij, volgens onzen berichtgever, gearresteerd.

Nu zal men beginnen met te zeggen, dat die feiten geen feiten zijn; en als dan blijkt, dat de toedracht der zaak inderdaad zoo is geweest, wordt er verteld: het is onvaderlandslievend om te gaan schrijven over dingen, die hier niet in orde zijn.

Wij voor ons zullen in het vervolg eene patriottische houding aannemen.

Aldus:

„Het is ten volle begrijpelijk en goed te keuren, dat Mr. Gébel, die naar Noesa Kembangan werd gezonden om er den toestand op te nemen, zich tevreden stelde met de verklaring van den houtvester: „dat op het eiland nog alles bij het oude is".

Het blijkt er zelfs nu nog, zooveel dagen nà het prachtige onderzoek van den Heer Mr. Gébel, bij het oude te zijn gebleven.

En die laffe luidjes in Tjilatjap, die bang zijn voor benden van niet meer dan 32 moordenaars, welke opgewonden groepjes zoo maar eens komen overwippen om te picnicken, verdienen niet beter, dan dat Atjehers hunne hoofden met reepjes blik afzagen."

* * *

De Moord op Sergeant Rombouts.

Omtrent den moord, gepleegd op den tijdelijken instructeur der gewapende politiedienaren A. H. Rombouts, europeesch sergeant der inf., alg. st. no. 31579, te Atapoepoe, meldde — zoo lezen wij in het Soer. Handelsblad — de controleur van Beloe het volgende:

Genoemde sergeant vond den dood op den 12den October jl., des ochtends om tien minuten voor zes, in een gevecht met een dwangarbeider. Deze was bezig, zich te wasschen en werd door Rombouts, die in overspannen toestand verkeerde, onverhoeds met de vuist aangevallen, geslagen en vastgegrepen.

De dwangarbeider nam hierop een gewoon keukenmes, dat onder zijn bereik lag en bracht Rombouts daarmede vier steken toe, zoodat hij vrij kwam, waarna hij zich naar mijn woning spoedde.

Den dag te voren had Rombouts hem reeds, onder beschuldiging van poging tot diefstal, tot tweemaal toe met een revolver gedreigd.

Onmiddellijk nadat Rombouts ter aarde was gestort, overleed hij aan de zware verwondingen, welke hem in borst en buik waren toegebracht.

Van deze gebeurtenis werd aan de moeder van genoemden sergeant, de weduwe A. H. Rombouts, woonachtig te Magelang, reeds bericht gezonden."

* * *

De Sikh's.

De Sikh's schijnen op den duur toch niet als politieopassers te bevallen, schrijft de Locomotief. Van de vijf, die te Semarang werden in dienst genomen, zijn er alweer drie ontslagen: Wel kan men nog niet zeggen dat daarmede bewezen is dat de Sikh's niet deugen, omdat de proefneming nog niet lang genoeg heeft geduurd. Voorloopig echter heeft men den indruk, dat deze mannen er wel kranig uitzien en ook heel wat meer brani zijn dan hunne Inlandsche collega's, maar dat zij daarentegen lui zijn, ze vinden den gewonen dienst al gauw te zwaar en... ze zijn niet vrij van het gebruik van sterken drank (arak).

* * *

Goedkoope telegrammen tusschen Indië en Europa.

Het succes van Marconi, die er in geslaagd is, een geregelden draadlooze-telegraafdienst te openen tusschen de Glace Bay in Amerika en Ierland, heeft de verbeelding getroffen van eenige onzer confraters in Engelsch-Indië, die zich afvragen, of het geen tijd wordt, ook met Zuid-Azië een verbinding tot stand te brengen.

De Advocate of India wijst er op, dat blijkbaar de afstand geen hinderpaal is, en dat er geen reden kan zijn, waarom niet draadlooze telegrammen Britsch Indië zouden kunnen bereiken tegen dezelfde kosten als Canada.

„De zaak van de kosten der telegrammen tusschen Indië en Europa," zoo zegt het blad, „is voor ons van oneindig meer belang dan de besparing van een paar uren bij het overbrengen der mails. Die wijze van gemeenschap is uit den tijd. De wereldzaken worden afgedaan langs electrischen weg, en zoolang voor een woord 2 shilling wordt gevraagd, moeten wij bij het handelsverkeer belemmeringen ondervinden. Wij vertrouwen, dat het gouvernement van Indië onverwijld onderhandelingen zal aanknoopen met de Marconi Maatschappij, voor de oprichting van een station voor draadlooze telegrafie te Bombay. De kamers van koophandel moeten geen tijd verliezen, om bij het gouvernement aan te dringen op het onmiddellijk doen van de noodige stappen."

De *Times of India* spreekt van de „tyrannie der kabelmaatschappijen" en acht het alleen met behulp van het draadlooze-telegraafstelsel mogelijk, de dwingelandij te breken. „Als een goedkoope dienst voor handelsdoeleinden gevestigd en onderhouden kan worden over den Atlantischen Oceaan, bestaat er geen reden, waarom niet een gelijke dienst zou kunnen worden opgericht tusschen Indië en verschillende overbrengsstations, niet alleen in de richting van Engeland, maar ook in andere richtingen, totdat er ten slotte een gordel van stations om de aarde wordt gevormd."

Hierbij kan worden gereleveerd, dat de Engelsche regeering eenigen tijd geleden, toen de Marconi Maatschappij aanbood, een dienst tusschen Engeland en Indië in te richten, onbekwaam of onwillig was, een inbreuk op het monopolie der Eastern Telegraph Company toe te laten. Intusschen is het mogelijk, dat deze protectie niet bestand blijkt tegen den aandrang der Ceylonsche en Britsch-Indische kamers v. koophandel.

Moeten wij hier in onze koloniën met gevouwen handen blijven zitten?" vraagt het Soer. Handelsblad.

* * *

De overvalling van Endeh.

Hieromtrent deelt een correspondent aan Het Soer. Handelsblad het volgende mede:

„Op den 23sten October des ochtends om half zes werd de woning van den civielen gezaghebber te Endeh, den heer Rozet, plotseling overvallen door een bende bergbewoners van de kampongs Woromasie en Saga. De lieden naderden tot op het erf van zijn woning en gaven uit een tiental geweren een salvo af op een paar anak piara van den gezaghebber, welke op de achtergalerij sliepen; een meisje werd zwaar gewond.

Door de schoten wakker geworden, greep de gezaghebber zijn geweer, snelde naar buiten en gaf vuur op de aanvallers, die zich intusschen van het erf verwijderd hadden en zich naar de onbewaakte pradjoeritskazerne begaven, waar zij hun moordlust koelden op de vrouwen en kinderen van de politiedienaren.

Bijgestaan door den agent De Maran de Saint Germain, den soldaatschrijver en een pradjoerit, heeft de gezaghebber den aanval in een minimum van tijd afgeslagen en de kwaadwilligen verjaagd, die aftrokken met achterlating van drie dooden, terwijl zij ettelijke gewonden medevoerden. Onzerzijds werden gedood 5 vrouwen en 4 kinderen van de pradjoerits.

Wellicht vraagt men zich af: waar waren de pradjoerits en de marechaussées?

De luitenant Franssen Herderschée der marechaussées was met ca. 70 man op patrouille en had als bewaking van de plaats 18 man achtergelaten, waarvan de helft ongewapend of ziek. Op het erf van den gezaghebber stond 'n schildwacht — een Kromo — die om een onbekende reden niet op den vijand heeft willen schieten.

In het kort, men mag aannemen, dat door het optreden van den gezaghebber waarschijnlijk honderden menschenlevens gespaard zijn gebleven. Een belooning voor dit kranig gedrag is zeker op haar plaats.

Kapitein Christoffel is met zijn kolonne het landschap Mangaraai binnengerukt."

Van Vreemde Koloniën.

Het Indisch Internationaal congres.

Het loopt weer tegen het einde van het jaar, het tijdstip, waarop het Indisch Nationaal Congres bijeenkomt, en het te Londen ontvangen bericht, dat Dr. Rash Behari Ghose gekozen werd tot voorzitter van het eerlang te Suratte te houden congres wijst er op, dat de gematigde elementen het heft in handen houden.

Oorspronkelijk was op Nagpoer de keuze gevallen als plaats van samenkomst voor dit jaar, maar toen de commissiën ter voorbereiding van het Congres aldaar onlangs bijeenkwamen, trachtten de extremisten met behulp van het grauw der gematigden de wet te stellen, die, toen dezen zich daarin niet wilden voegen, tot zelfs aan mishandelingen van de zijde van het, door leugens opgezette gepeupel waren blootgesteld.

Tengevolge hiervan werd nu de samenkomst van het Congres naar Suratte verlegd, waar de besprekingen nu onder leiding van Dr. Ghose een meer zakelijk karakter zullen dragen, dan wanneer de opgewonden standjes er de eerste viool zouden spelen.

* * *

Hongersnood in Engelsch-Indië.

De laatste, te Londen ontvangen berichten betreffende de oogst-vooruitzichten in 't groote Engelsch-Indisch Rijk luiden ietwat meer bemoedigend dan te voren, nu in verschillende deelen van het land de regens den oogst hebben gered. Voor een weinige weken te voren gevreesden algemeenen hongersnood blijft 't volk dus behoed, maar in verschillende streken en met name in de Vereenigde Provinciën is de toestand hoogst zorgwekkend. De luitenant-gouverneur sir John Hervett nam reeds krachtige maatregelen om in den toestand te voorzien: ongeveer 15 millioen roepijen (1 roepij = 80 centen) zullen als tagavi, voorschotten, onder de noodlijdende bevolking worden verdeeld, terwijl den landbouwers een bedrag van 11.5 millioen ropijen aan landrente zal worden kwijtgescholden. (Men is er sedert 1900 op vooruitgegaan, toen de directeur van financiën, Law, er zich na den grooten hongersnood op beroemde, dat de landrente trots de ellende zoo goed als geheel was geïnd.)

Een geluk wordt het in de verschillende berichten geheeten, dat de vraag naar arbeiders zoo groot is, dat er voor de bevolking genoeg te verdienen valt.

Wat de quaestie der steeds wederkeerende hongersnooden betreft, wijst de Times of India op een ook ten deele elders waargenomen verschijnsel: de geringe uitbreiding of achteruitgang der cultuur van voedingsmiddelen voor de bevolking, tegenover de uitbreiding der cultuur van export-producten.

Het beplante oppervlak nam van 199 millioen acres in 1901—1902 toe tot 207 millioen acres in 1905—1906, maar de vermeerdering kwam in hoofdzaak ten goede aan de cultuur van katoen, graan en oliezaden, terwijl het met rijst beplante oppervlak, wanneer men Birmah uitzondert, waar dit gewas inzonderheid voor den uitvoer wordt geteeld, feitelijk geen uitbreiding onderging, daarentegen een aanmerkelijke vermindering viel te constateeren in 't met jawar bajra, ragi en maïs, alle voedingsmiddelen leverende voor de arbeidende klassen, beplante oppervlak.

Waar nu van het geheele beplante oppervlak in het land slechts het een-zesde — 35 millioen acres — is geïrrigeerd en dit in hoofdzaak in aanmerking komt voor de teelt van uitvoergewassen, begrijpt men, hoe het uitblijven van den regen, als nu weer in enkele streken, ernstige gevolgen voor de bevolking na zich moet slepen.

* * *

Onderwijs in de Fransche Koloniën.

Aan een, door de Dépeche Coloniale gegeven uittreksel van het verslag van den afgevaardigde Gervais over de Fransche koloniale begrooting ontleenen wij de volgende cijfers betref-

fende het onderwijs op Madagaskar, in Fransch-West-Afrika en in Indo-China.

Op Madagaskar wordt openbaar onderwijs verstrekt aan 9 Fransche scholen met 400 leerlingen, en 350 inlandsche scholen met 25000 leerlingen, terwijl daarnaast aan 192, grootendeels Protestantsche zendingsscholen 20000 leerlingen onderwijs genieten.

In Fransch West-Afrika treft men 141 openbare scholen aan met 8490 leerlingen, w.o. 560 meisjes; 4597 scholen voor het koran-onderricht met 36699 leerlingen; en 51 zendingsscholen met 2746 leerlingen, w.o. 896 meisjes.

Indo-China telt 393 openbare scholen, w.o. 2 ambachtsscholen en twee meisjesscholen met 19846 leerlingen, w.o. 180 meisjes, en 830 zendingsscholen met 10049 — ongerekend die der scholen in Annam — leerlingen, w.o. 3750 meisjes.

Wanneer men nu bv. bedenkt, dat Indo-China een bevolking van 1.7 millioen zielen telt, kan men een glimlach niet bedwingen, het Fransch-koloniale blad te zien gewagen van „l'importance considérable" van het openbaar onderwijs in de koloniën.

* * *

Een Lourdes in Engelsch-Indië.

In de Times of India komt een merkwaardig verhaal voor van geloofsgenezing in den tempel van Andumbar, een der drie aan den god Dattatry of Datta gewijde plaatsen. De schrijver haalt drie gevallen aan, die naar hij meldt, feitelijk hebben plaats gehad.

De tempel staat in het teeken der wonderen, en inzonderheid des Zaterdags, wanneer de wekelijksche ommegang plaats heeft, stroomen de menschen uit de afgelegenste hoeken van Dekkan aan met de treinen, die hun levende vracht aan het kleine station Asta-Road afleveren.

De ziekten, waarvoor hier genezing wordt gezocht, zijn inzonderheid die, waarvoor de medicus nog dikwijls hulpeloos staat, als epileptische aandoeningen, hysterie, periodieke aanvallen van waanzin en die in deze streken nog algemeen worden toegeschreven aan bhuts of kwade geesten. Familieleden brengen de zieken naar den tempel, velen, aangetrokken door den roep, die van den tempel uitging, maar velen ook tengevolge van een visioen waarin hun dan steeds een knaap verschenen is, die hun den raad geeft heil voor den zieke te Andumbar te verzoeken.

De drie door den schrijver genoemde gevallen, waarin genezing viel te constateeren, betroffen twee krankzinnigen, een man en een jonge Brahmaansche weduwe, en een lepra-lijder.

De laatste, een Maharatta, leed aan witte lepra aan een der handen. Hij was eenige maanden reeds te Andumbar en geleidelijk viel er genezing waar te nemen. Om de twee of drie dagen vertoonen zich op die witte vlekken puisten en wanneer deze weer na twee of drie dagen verdwijnen heeft de huid daaronder de normale kleur herkregen. De man, overtuigd van zijn eindelijke geheele genezing, wacht deze nu gelaten af, hoezeer ook evenzeer overtuigd dat nog menige ommegang of pradaksjina moet hebben plaats gehad, voordat hij als genezen weer naar zijn land terug kan gaan.

Van de beide krankzinnigen leed de man aan periodieke aanvallen van waanzin, gedurende welke hij, die nu in heldere oogenblikken het spraakvermogen miste, de allergemeenste taal uitbraakte. — Toen hij bij gelegenheid van een pradaksjina naar Andumbar was vervoerd en de eerste bel van den ommegang luidde, rende hij als bezeten naar het schrijn van den god: „Je wilt dat ik er uit kom, maar ik wil niet," schreeuwde hij. Tegelijk wilde hij zich op het afgodsbeeld werpen, maar als door onzichtbare handen teruggedreven, strompelde hij achteruit en viel achterover op den grond, den grooten teen van elken voet met de handen vasthoudend, in de houding dus der hoogste boetvaardigheid. En na zoo eenigen tijd te hebben gelegen, stond hij op — een genezen man.

De jonge Brahmaansche weduwe had op vijftienjarigen leeftijd haar echtgenoot verloren en niet lang daarna ook haar verstand, zoodat zij tot wanhoop van hare aanzienlijke ouders allerlei vuile taal uitsloeg. Door hare ouders naar Andumbar gebracht, troffen zij daar een Brahmaanschen knaap, die in een visioen, waarin hem de bekende knaap was verschenen, de opdracht had bekomen op het meisje te letten en haar, wanneer zij bij den ommegang gemeene taal bezigde, driemaal in 't gezicht te slaan met den bezem, waarmede het water wordt weggeveegd, dat over het afgodsbeeld gestort wordt. Het meisje was echter, ook in een droom, gewaarschuwd voor dien knaap en begon, zoodra ze hem zag, tegen hem uit te varen. De knaap doopte den bezem in het water en sloeg haar zachtkens daarmee driemaal in 't gezicht. Opeens kwam een algeheele verandering in haar geheele wezen. „Wilt ge u bevrijden?" vroeg hij. „Ja," antwoordde ze. „Waar? Hier of in den boom?" (Hiermede was de groote heilige boom bedoeld, die het schrijn overschaduwde.) „In den boom!" zeide ze en zat weinige oogenblikken later in de hoogste takken, toen de haar volgende knaap nog onder aan den boom stond. „Wilt ge u bevrijden?" vroeg hij. „Neen," riep ze, „ik wil niet." „Dan zal ik naar boven komen en u weer met den bezem slaan." „Neen!" kermde ze toen in vreeze, „ik wil me bevrijden," en plotseling herkreeg ze haar verstand, en verschrikt om zich heen ziende vroeg ze: „Wat doe ik hier? Wie bracht me hier naar boven?", hulpeloos, angstig, zoodat men in den boom moest klimmen om haar naar beneden te brengen. En 't meisje keerde hersteld tot de ouders terug, die de priesters ruimschoots bedachten voor deze wonderbaarlijke genezing.

* * *

Minister Dernburg's reis.

Dr. Oscar Bongard, die de geheele reis van den Duitschen minister van koloniën, Dernburg, naar Oost-Afrika medemaakte — van de veertig journalisten, die zich voor deelneming aan de reis hadden gemeld, brachten slechts zeven het tot Afrika en waren na de eerste weken nog slechts drie in het gevolg van den minister overgebleven — heeft van den tocht een belangwekkend relaas gegeven in de Deutsche Kolonial Zeitung.

Na een kort bezoek op 3 Augustus l.l. aan Dar-es-Salam, de hoofdstad van Duitsch Oost-Afrika, werd naar Zanzibar gestoomd, waar de heer Dernburg zijn opwachting bij den Sultan maakte, en verder naar Mombasa, om van hier per spoor, langs de Engelsche Oeganda-lijn, het meergebied te bereiken. De trein voerde de reizigers eerst naar Nairobi, de hoofdstad van Britsch Oost-Afrika, waar de heer Dernburg gast was van den gouverneur Hayes Sadler, en verder tot het eindpunt, Port Florence, aan het Victoria-Nyanza, welk meer eerst werd overgestoken naar Entebbe, de hoofdstad van het Oeganda-protectoraat, vanwaar dan de reis over het meer naar het Duitsche Bockoba werd ondernomen, en daarop naar Moeansa, vanwaar de safari of marsch te voet naar Tabora werd aangevangen. Na een kijkje te Tabora keerde het gezelschap langs een anderen weg naar Moeansa terug, om weder over het Victoria Nyanza en den Engelschen Oeganda-spoorweg de kust te bereiken, waarna een bezoek gebracht werd aan het Oesambara-district, de streek der Duitsche landbouwondernemingen. — Hierna kwam Sadani aan de beurt, waar proeven met de katoencultuur worden genomen, na welk bezoek de heer Dernburg den 9en October l.l. weder te Dar-es-Salam aankwam, vanwaar hij, na nog langs den nieuw aangelegden spoorweg tot Morojoro, het voorloopig eindpunt der ruim 200 kilometers lange baan, te zijn gereisd, den 13en daaraanvolgende de terugreis naar Duitschland aanvaardde.

Dr. Bongard gaf als zijn indruk weer, dat de heer Dernburg werkelijk meer heil zag voor de ontsluiting van het land in de ontwikkeling der inlandsche bevolking, naast de opening van het land door spoorwegaanleg, dan in de aanmoediging van het Europeesche landbouwbedrijf. Il y a de quoi, naar 't schijnt, waarom men Dr. B. als volgt eenige indrukken van zijne reis ziet weergeven:

„Te Tabora moesten wij vernemen, dat gewetenlooze arbeiderwervers, ten einde arbeiders voor de plantages en Oesambara te bekomen en hunne provisie te verdienen, heele dorpen plat brandden en de mannen gebonden naar de kust gebracht hadden. Het gevolg was, dat duizenden naar Britsch gebied uitweken. „Wat kost de kleine os?" met een handgebaar, dat het voorhouden van een pistool markeert, is een in de kolonie gebruikelijke spreekwijze, die uit het leven gegrepen is en het optreden van gewetenlooze veehandelaars kenteekent, die eigenlijk veeroovers waren en meerdere malen aanleiding gaven tot ernstige onlusten. Roeanda werd te zijner tijd, wegens het schaamteloos optreden, of duidelijker gezegd, wegens de schaamtelooze rooverijen van deze veehandelaars, bij wie het op moord en doodslag niet aankwam, voor den handel gesloten en zal nu eerst weder geopend worden.

„Te Sjirati overtuigde zich Dernburg, met welke middelen een planter het verstaan had, om de negers voor den arbeid te pressen tegen een dagloon van 8½ pfennig of 5 centen. Ook hier was uitwijking naar Britsch gebied het gevolg.

„Hoe dikwijls heb ik vroeger en helaas ook nu weder op deze reis gezien, dat Europeanen den negers, die een of andere waar te koop boden, een prijs boden ver beneden de waarde, en dan, wanneer de zwarte zijne waar niet geven wilde, dezen wegens zoogenaamde onbeschaamdheid en overvragen zoolang mishandelden, tot hij uit angst en van pijn zijn waar verkocht of wel schonk.

„Dat tegen zulk een behandeling front moet worden gemaakt, spreekt van zelf. Het ware niet alleen onmenschelijk, die toe te laten, maar wij zouden daardoor onlusten en ontvolking in de hand werken. Maar ook, afgezien van deze grove misstanden, is bij ons de stok veel te gauw bij de hand."

Wanneer men zich nu herinnert, dat de planters van Oesambara toch nog klaagden over het gebrek aan arbeidskrachten en van minister Dernburg maatregelen verwachtten, om de „luie negers" aan het werk te zetten ten hunnen behoeve en hierbij vooral het oog hadden op de Oenyamwesis, moet men met nu nog Dr. Bongard hooren gewagen van den toestand in de door die lieden bewoonde streek.

„Wie eens in Oenyamwesi, ter zijde van de karavanenstraat, een der nette boerenhofsteden heeft betreden, wie eens gezien heeft, hoe de lieden reeds bij zonsopgang met den veldarbeid beginnen, en wie eens den rijkdom aan vee dier streken heeft leeren kennen, die spreekt niet meer lichtvaardig generaliseerend van de indolentie der inboorlingen."

Men kan zich voorstellen, dat een verantwoordelijk minister onzer dagen er niet de hand toe leenen wil, om eene reeds bestaande economische ontwikkeling onder de inboorlingen te fnuiken ter wille van een handvol planters, die hunne arbeiders met vijf centen daags zouden willen afschepen.

Op Dernburg's program staat nu, naar luid van courantenberichten, ten aanzien van Oost-Afrika, de doortrekking van de lijn Dar-es-Salam—Morogoro tot Tabora, van den Oesambara-spoorweg tot den Kilimandsjaroe, waar in het spaarzaam bevolkte Meroe-gebied reeds 700 Europeesche kolonisten als kleine landbouwers zijn gevestigd, en de bevaarbaarmaking van de Roefidji en Oeranga, voor welke werken een bedrag van 150 millioen marken — over een tijdvak van 10 tot 15 jaren te verdeelen — wordt noodig geacht.

* * *

Weer 'n Engelsch oordeel over den Congo.

Luitenant Boyd Alexander van het Engelsche leger, die een onderzoekingstocht maakte dwars door Afrika tusschen Niger en Nijl, heeft het verhaal van die reis gegeven in een onlangs verschenen geschrift en liet zich daarin als volgt over den Congo uit:

„Ik kan den Congo niet verlaten zonder eenige woorden te zeggen over de quaestie der gruwelen. Het is mij geenszins aangenaam een gevoelen uit te spreken, rechtstreeks tegenovergesteld aan dat van vele mijner, met humanitaire denkbeelden bezielde landgenooten, maar mijn overtuiging dwingt mij er toe. Het werk van den heer Morel lezende, was ik ontzet over de gruwelen, die hij daarin heeft beschreven. Nu ik met eigen oogen den toestand heb gezien, zou ik te kwader trouw zijn, zoo ik niet zeide, wat ik weet; overigens zou mijn stilzwijgen verkeerd kunnen worden uitgelegd. Mijne metgezellen en ik bevonden ons in exceptionneele omstandigheden, om de uitwerking van het Belgisch bestuur op de inboorlingen te bestudeeren. Wij, José Lopez en ik, hebben een heel jaar vertoefd in de caoutchoucstreek, en hoezeer we met het hoofd van elk dorp, dat wij doortrokken, ons onderhielden, hebben we van geen enkel geval van wreedheid gehoord; bovendien hebben de mededeelingen van Gossling — een ander Engelsch officier — onze eigen ondervinding bevestigd. De Congoleesche hydra is dood."

Dat laatste denkt de heer Boyd Alexander maar, want men gelooft in onze dagen niet den serieuzen onderzoeker, die zegt wat hij zag, maar veeleer den charlatan of marktschreeuwer, die de hardroerendste tafereelen uit z'n duim zuigt, vooral wanneer daarbij als voor Engeland het geval is, die fantasietjes in dienst van het eigenbelang opgeld kunnen doen.

Intusschen is men, dit even in 't voorbijgaan, in België zoover met de Congo-quaestie gevorderd, dat, zooals reeds in de dagbladen werd vermeld, het tractaat betreffende de overneming van den Congostaat ter goedkeuring aan de Kamer werd overgelegd.

* * *

Bureau-uren en verloven.

Bij een verordening van den 26n Augustus l.l. werd de regeling van den Philippijnschen civielen dienst vastgesteld, waarin betreffende de vorengenoemde onderwerpen het volgende werd bepaald.

De voor alle bureaux en kantoren van den Philippijnschen civielen dienst vereischte bureau-uren zullen bij besluit van den gouverneur-generaal worden vastgesteld, maar niet minder mogen bedragen dan zes en een half uur daags, den lunchtijd niet inbegrepen en Zon- en feestdagen uitgezonderd, met dien verstande, dat indien de aard der werkzaamheden of de belangen van den openbaren dienst zulks vereischen, de bureau- of kantoorchef ook op Zon- en feestdagen de diensten van zijn ondergeschikten, zonder extra-toelagen, tenzij bij de wet anders is vastgesteld, kan verlangen, en met dien verstande, dat de gouverneur-generaal bij besluit het aantal bureau-uren op Zaterdagen tot vijf kan terugbrengen. Voorts zijn de bureau- en kantoorchefs niet verplicht zich aan die uren als maximum vast te houden, maar kunnen zij, indien de belangen van den dienst dit eischen hunne ambtenaren boven dien tijd aan het werk te houden, wat de gewone werkdagen betreft; op de Zaterdagen staat het ter hunner beoordeeling of zij den winkel kunnen sluiten, voordat de volle vijf uren zijn verstreken.

Wat de verloven aangaat, vormt het systeem een vrij ingewikkeld probleem voor den gouverneur-generaal of de betrokken, tot het verleenen van verlof gemachtigde departements-chefs. Na twee of meer jaren voortdurenden, trouwen en bevredigenden dienst heeft de ambtenaar recht op een verlof, met behoud van vol traktement, van 20 tot 35 dagen—naar gelang van het traktement van den betrokkene, waarbij het hoogste traktement de hoogste rechten verschaft — voor elk volbracht geheel dienstjaar. Voor de reis naar de Vereenigde Staten

of eenig ander land, waar het verlof mag worden doorgebracht, wordt heen en terug een tijdvak van 60 dagen op half traktement toegestaan, waarvan de betaling geschieden zal bij terugkeer in dienst. De kosten der heenreis worden niet, die der terugreis wel vergoed.

Zulke verloven worden eens in de drie jaren hoogstens toegestaan, maar men kan zijn recht op verlof ook op laten loopen, doch mag, te rekenen van af 1 Januari 1905, niemand meer te goed hebben dan het recht op verlof voor vijf jaren onafbroken dienst.

Voor de onderwijzers is op dat recht een uitzondering gemaakt. Dezen kunnen, doch niet meer dan eens in de drie jaren den vacantie-tijd met behoud van vol traktement in de Vereenigde Staten of elders doorbrengen.

Het besluit bevat geen bepalingen omtrent een, wegens ziekte toe te kennen verlof, dan alleen voor zooverre het ziekten betreft, tengevolge van verwonding of gebreken in de uitoefening van den dienst verkregen. Aan ambtenaren, die uit zulken hoofde voor verlof in aanmerking komen, kan dit, in mindering of ter vervanging van het recht op verlof, voor den tijd van hoogstens zes maanden worden verleend.

Dat hierbij wel degelijk sprake is van een recht, blijkt uit de bepaling, dat, indien ambtenaren komen te overlijden, het bedrag van het traktement voor den duur van het verlof, waarop zij op het tijdstip van overlijden recht verkregen hadden, aan hunne erfgenamen zal worden uitgekeerd.

* * *

Engelsche humanitairen.

Het laatste snufje van Engelsch humanitairisme, dat zich tusschen de bedrijven door ook met de eigen koloniën occupeert en daar bv. tegen 't opium te velde trekt, om straks te merken, dat 't aan koning Alcohol, cocaïne, morphine en diergelijke den weg heeft bereid, is wel de memorie onlangs door het Indisch humanitair comité aan den minister voor Indië, Morley, ingediend, waarin het, naar aanleiding van de voorgenomen oprichting van een nieuw Instituut Pasteur, de Engelsch-Indische regeering beschuldigt van onrechtvaardigheid, door aan Indië deze verfoeide plaatsen van pijniging op te dwingen, en verklaarde, dat bij zooveel ontstemming er een ernstig gevaar bestond, de gevoelens en wenschen van Indische burgers te kwetsen.

Wel verre dat de beide bestaande instellingen de gevoelens der inlandsche gemeente als geheel zouden kwetsen, treft men de inlanders in steeds grooteren getale onder de patiënten aan, die daar voor de vreeselijke hydrophobia genezing zoeken, welke zij tevoren niet konden vinden.

„Velen — schreef de Times of India — zouden wel de juiste samenstelling willen weten van een lichaam in Londen, dat zich het Indisch humanitair Comité noemt? Het is in Chancery Lane gevestigd, maar het komt ons voor, dat Tooley-Street eerder daarvoor in aanmerking zou komen."

Wij vermoeden, dat zich in Tooley-Street een gekkenhuis bevindt, ontegenzeggelijk de meest geschikte plaats voor zulke voor de samenleving gevaarlijke lieden.

Repliek op Ingezonden stuk.

Atjehers zijn geen Koreanen enz.

Ik kan niet ontkennen met stomheid te zijn geslagen, toen ik het allerzonderlingst ingezonden schrijven van den heer W. Bosch in 't vorig nummer van dit blad onder de oogen kreeg.

Hierin wordt mij verweten in de rubriek Van Vreemde Koloniën de ontwikkeling van Formosa door de Japanners aan Nederland ten voorbeeld te hebben gesteld in het nummer van 22 Nov. ll. van dit blad.

Ik schreef woordelijk:

„Het heeft niet kunnen nalaten eenige bevreemding te wekken, de ontwikkeling van Formosa door Japan bij het Atjeh-debat, aan Nederland te zien ten voorbeeld gesteld,"

deelde daarop mede, hoe de Japanners op Formosa huishielden en vroeg daarop:

„De ontwikkeling van Formosa door Japan! Is dat nu een voorbeeld, aan Nederland te stellen?",

om te besluiten met de conclusie, dat navolging van zulk voorbeeld zou leiden tot:

„eene consequentie zoo wreed, dat wij geneigd zijn aan te nemen, dat hier slechts een scherts beoogd werd."

En nu dicht de heer B. zoowaar mij het vaderschap toe van dit door mij afgetuigde voorbeeld, om me de les te le2en o.a. met de eigen motieven, die ik zelf daartegen aanvoerde.

Kan 't nog meer absurd? 't Is om van te proesten, om dan den heer B. mij, die juist om zulke wreede consequentie het gestelde voorbeeld toeschreef aan een scherts — of lugubere kortswijl, gelijk ik den 14en te voren schreef — te zien voorhouden:

„Het uitroeien der Atjehsche bevolking, het immoreele van dezen maatregel daargelaten, verdient ook geen aanbeveling."

Ten vervolge op dien aldus op gebrekkige lezing gebaseerden zonderlingen aanval, komt de heer B. ook te spreken over mijne stelling, in het nummer van den 14en Nov. ll. opgeworpen:

„Ja de guerilla is wreed en moet wreed zijn, wil men zich het succes verzekeren."

Ook hier blijkt den heer B. te zijn ontgaan, dat ik wel degelijk onderscheid maakte tusschen noodzakelijke en noodelooze wreedheid, en dat de door mij aangehaalde voorbeelden van het voeren der guerilla door andere natiën slechts moesten strekken om tot versterking van het betoog aan te toonen, dat men ook dáár niet aan de noodlottige consequentiën der guerilla wist te ontkomen, zonder het succes in de waagschaal te stellen.

Het geldt hier dus niet: „Als een ander steelt, mag ik ook stelen," maar: „waar een ander moet slaan, om niet te worden doodgeslagen, kan ik er ook niet buiten."

Waar men nu de publieke opinie ziet bewerken, om niet alleen tegen de noodelooze, maar ook tegen de noodzakelijke wreedheid der guerilla front te maken, meende ik hiertegen te moeten opkomen, waar indien — en alle schijn is er voor, dat 't zoo worden kan — het geloof aan de mogelijkheid van een „humanitaire guerilla" hier vasten voet zou krijgen, daarmee ook de mogelijkheid voor Nederland om een guerilla tot een goed einde te brengen een illusie zou zijn geworden.

„Krachtig optreden," schrijft de heer B., „behoeft geen wreed optreden te zijn."

Ik ben dit niet met hem eens, waar elke oorlogshandeling wreed is, en hoeveel te meer dus niet een krachtig optreden in een guerilla, die het voorschrijven van hoogerhand van uitzonderingsmaatregelen o.a. in 't belang van de veiligheid der eigen troepen gebiedend vereischt met de gevolgen daarvan.

Dat, hierop te wijzen en geenszins het goedpraten van „verachtelijke wreedheden" het doel was van mijn betoog, zal den meesten lezers wel niet zijn ontgaan, zooals het den heer B. ontging, dien ik in gemoede den raad geef, om zich beter te oriënteeren vóór het leveren eener critiek, welke als hier bij vergelijking met hetgeen ik 14 en 22 November ll. schreef, den zeer zeker onbillijken indruk maakt eener opzettelijke verdraaiing mijner woorden, welken opzet ik bij den heer B. niet kan noch mag onderstellen.

Ik vertrouw alsnog van den heer B., dat hij, na aandachtiger lezing van hetgeen ik 14 en 22 Nov. l.l. schreef, tot de erkentenis zijner dwaling zal komen, en zal moeten toegeven, dat wat ik schreef neerkwam op het volgende:

Men volge ten aanzien van Atjeh niet het ten onrechte aangeprezen voorbeeld der Japanners op Formosa, dat in zijne consequentiën zou leiden tot uitroeiing der Atjehsche bevolking *); men houde vast aan een krachtig optreden tegenover de verzetselementen, en bedenke wel, dat, waar noodelooze wreedheid daarbij nimmer geheel zal kunnen worden voorkomen, hoezeer ze ook, waar gebleken, moet worden gestraft, evenals elke oorlog, ja, meer nog dan iedere andere oorlog, de guerilla steeds wreed is en moet zijn, wil men zich het succes verzekeren **); maar, waar dat optreden der militaire macht zoo voor de vestiging van ons gezag als voor de afdoende bescherming der gezeten bevolking moet strekken, legge men vooral den nadruk op de maatregelen, in 't belang der economische welvaart dier bevolking te treffen, opdat een einde kome aan „'t gemis van of dan toch slechts in hoogst geringe mate voorhanden nuttig effect van ons bestuur voor de rustige bevolking dier streken" ***) en deze aldus voor ons gewonnen worden, terwijl zal moeten worden getracht den penangschen invloed op den gang van zaken in Atjeh voor ons ten goede te doen keeren.

*) K. W. 22 Nov.
**) K. W. 14 Nov.
***) K. W. 14 Nov.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 8 November 1907.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa, aan den controleur bij het B. B., W. K. H. Ypes.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ass. res. van Bandoeng, R. A. Maurenbrecher; de klerk bij het post- en telegraafkantoor te Semarang, mej. L. A. J. van der Voort.

Benoemd: bij de landelijke inkomsten enz. tot inspecteur, F. P. Sollewijn Gelpke.

Belast: bij id met de waarneming der betrekking van adj.-inspecteur, de controleur bij het B. B., N. M. C. Verwey Mejan.

Ontslagen: de panghoeloe besar van Kota Baroe laras Pasaman, Si Alam Mara galar Datoe Sinaro en de panghoeloe kapala van Lansap Kadap, laras van dien naam, Si Tapa galar Datoe Garang; als lid van den priesterraad te Poerwakarta, Raden Hadji Mardjoehi.

Militair Departement.

Bevorderd: bij het wapen der infanterie tot luit.-kolonel, de majoor C. Smith; tot majoor de kapiteins J. F. H. Bontenakel, J. G. F. Bernelot, Moens en H. J. van Bremen; tot kapitein de 1e luitenant D. Bakker;

bij het wapen der artillerie, tot majoor de kapitein G. C. A. Dijk; tot kapitein de 1e luitenants H. Cramwinckel en J. Barrau.

* * *

Uit de Javasche Courant van 12 Nov. 1907.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den ass.-resident J. P. J. Barth.

Ingetrokken: de benoeming van den ass.-resident van Krawang, H. Rijfsnijder; tot ass.-resident van Buitenzorg.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris, met aanstelling tot burg. ambtenaar, A. Bagehus.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad van Kediri, Mr. J. Luijke Roskott; tot ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten, C. M. A. Nunes en J. J. Vorderman;

bij de wees- en boedelkamer te Semarang, tot 2n commies J. G. L. M. Gosenson; tot commies-boekhouder H. A. L. Gossiaux.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de wedono van Kangean, Soemenep, Raden Singonegoro.

Benoemd: tot wedono van Tegalredjo, Raden Mertoamidjojo; van Pringsoerat, Mas Joedoprawiro alias Mas Tjondrowirjo;

tot inlandsch officier van justitie bij den landraad te Mataram, Raden Kartowihardjo.

Geplaatst: in de residentie Djambi, de burgerlijke ambtenaar A. Ph. van Aken; in de residentie Bantam, C. H. H. Snell.

Militair Departement.

Bevorderd: bij het wapen der artillerie tot kapitein de 1e luitenant C. P. Marttherus; tot 1en luitenant de 2e luit. G. W. R. Rutten; tot magazijnmeester der 2e klasse (1e luitenant), de magazijnmeesters der 3e klasse F. H. W. Schill, A. Hennekam en G. W. Roerdinkholder.

Inhoud Tijdschriften.

De Indische Gids. December 1907.

Proeve eener positieverbetering van den Europeaan-soldaat in het Indische leger, ook in verband met den achteruitgang der werving, door V. J. v. Marle. — De jongste volkstelling op Java en enkele van haar uitkomsten, door J. E. de Meijier. — De beteekenis der Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool voor ons Indisch bestuursstelsel, door J. Sibinga Mulder. — De positie der vrouw in de Minahassa, door M. H. Schippers. — Een vereeniging van inl. ambtenaren en aanzienlijken te Temanggoeng. — Rechtspraak op Celebes, door Mr. J. C. Kielstra. — Varia: Voorstellen der Welvaartcommissie in zake Vervoerwezen. — Maandelijksche revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Naar 't Zuiderstrand, door F. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Financiëel overzicht.

* * *

Vragen van den Dag. December 1907.

De Nederlandsche taal op de benedenwindsche eilanden onzer kolonie Curaçao (slot), door J. A. Snijders. — De voeding in Nederlandsch O.-Indië. Een sociaal-economische beschouwing (slot), door P. Adriani.

* * *

Weekblad voor Indië. 1907 No. 29.

Caoutchouc, caoutchouc, door M. van Geuns. — Brieven uit Patria, door Jan Willemsz. — Een vorstelijke banneling, door J. E. Jasper. — De nieuwe resident van Bezoeki, met foto, door M. v. G. — De tweede Pakan Malam te Fort de Kock (21—29 Juni 1907), met foto's, door L. C. Westenenk. — Het Pasir-Gambir-comité, met foto. — Tosari (Aanteekeningen en herinneringen van een ziekteverlofganger), vervolg. — Indrukken van den dag, door Corax. Enz.

* * *

De Indische Mercuur. 10 Dec. 1907. No. 50.

De plantengroei van Suriname, door Dr. A. Pulle. — Het meten van hout, door A. H. B. — De opkoop van suikerriet. — Katoenoogst 1906-07 in de Vereenigde Staten. — Jute-cultuur, handel en industrie in Bengalen. — Djocjasche Landhuurders vereeniging. — Een zaaimachine voor tabakszaad. — Kunstmatige droging van tabaksbladen in de droogschuren. — Kultuurberichten. — Verslagen van Maatschappijen. — Kleine mededeelingen. Enz.

INDISCHE VENDUTIE

Malakkastraat 74,

Den Haag.

Is het Soliedste Adres voor hen die KOMEN om zich te installeeren en voor hen die hun Inboedel 't voordeeligst van de hand wenschen te doen, zonder kosten voor den inzender.

Bergplaats voor Inboedels.

Verhuizingen en Transporten.

GEOPEND van 9 tot 5 uur.

(Zondags gesloten.)

Brückel Mutzenbach,

Veenestraat 22, hoek Kettingstraat, 's-GRAVENHAGE.

Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198, hoek PERPONCHERSTRAAT - DEN HAAG.

Logies te verkrijgen per maand, per week en per dag.

Volledige Badinrichting in huis.

A. SCHARENBERG.

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE

Thee- en Presenteerbladen,

Theeserviezen,

Koffiestelletjes, Bouilloirs,

enz. enz., enz.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

TOKO BAHROE

van Kinsbergenstraat 126. bij de Prins Hendrikstraat. :-:

Telephoon 4796, DEN HAAG.

Het beste en soliedste adres voor de Indische familiën.

Verzendingen door geheel Nederland en Europa. :-:

Per laatste stoomer „DE GEDÉ" ontvangen:

De echtte **Kroepoek oedang** roode vischjes, **rechtstreeks uit MAKASSAR**, **petis-oedang** van Sirdhoardjo, **gandaria assin**, **mie**, **goela djawa**, **Ketjap-Benteng**, **klapperolie van Tjiammis**, **sirie van Tangerang**, **trassie oedang** per rol, **tempé**, de echtte **tepoeng sago-aren**, **Telor troeboek**, enz., al deze soorten zijn eerste qualiteit.

Deze zaak is geen filiaal en heeft geen filialen, of succursales.

Directe aanvoer uit Nederlandsch-Indië.

Minzaam aanbevelend

W. BARNAS & DIEMERS, Importeurs.

Levensverzek. Mij. Arnhem,

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend)

sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden en tegen lage premiën.

Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

INDUSTRIEËLE INRICHTING

tot het vervaardigen van alle soorten Riet-, Bamboe-, Manden- en Witwerken, alles eigen fabrikaat.

CARTESIUSSTRAAT 76

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2-4,

Telephoonn. 4424 :-: Den Haag.

J. S. DIJKHOFF,

Den Haag -:- Mauritskade 83

Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreemd Geld, verzilvert Coupons, opent Rekening-Courant tegen onderpand, incasseert Wissels en Kwitantiën.

Vacant.

DEN HAAG.

-:- Pension -:- ZORGVLIET

6 Gr. Hertoginnelaan

H. W. G. ROOSEBOOM.

Een oude bes

te WIJN is onze keurige, zuivere, rechtsstreeks aangevoerde .. ..

SAMOSWIJN

.. .. (rood of wit). .. ..

Prijs per flesch . . . f 0.70

Per anker van 45 flesschen f 30.—

Vraagt onze hoogst interessante -:- Uitvoerige Prijscourant. -:-

BRENDEL & ZOON,

DEN HAAG—NIJMEGEN.

DEN HAAG: Zoutmanstraat b/d. v. Speijkstraat. TELEFOON No. 4905.

WIJNHANDEL - LIKEURSTOKERIJ

Opgericht Ao. 1829.

Alle bestellingen, ook de kleinste, worden met de grootste zorg uitgevoerd en met den meesten spoed franco aan huis bezorgd. Porto wordt vergoed. **(Telefoon 4905).**

10 % DIVIDEND.